„ЗАСТАВА“ излази редовно: **средом, петком и недељом** на целом табаку, а **уторком** на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За **ОГЛАСЕ** плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 63. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 22. АПРИЛА 1894. **ГОДИНА XXIX.**

„СОЦИЈАЛИСТЕ“ У УГАРСКОЈ.

(сл) За мало времена, па ће се са свим у противном значењу узимати ова лепа изрека латинска за нашу домовину „Extra Hungariam non est vita . . .“, јер сада заиста наступа ера у Угарској, која ће створити такав живот у њој, да ће се с правом моћи рећи: ван Угарске нема живота — али горег! Шовинистичка најезда и рат, који они огласише свим народима угарским, који се не крсте именом мађарским, довела је становнике ове земље у међусобну борбу, изазвала је грађански рат, који се истина не води сабљом и оштрим оруђем, али се толико распростр'о по свима гранама живота народног, да мора недогледних рђавих и материјалних и моралних последица донети и једној и другој странци, а највише заједничкој нам домовини Угарској. Истиснути половину грађана из јавног живота, одузети им сваку могућност да учествују у управи државној било ма у којој грани — значи затворити пред њима пут напретку, одбити их од општег добра и напретка, а тиме мора свакако и то опће добро претрпити велику ненакнадну штету.

Све смо ово ми већ толико спомињали, да већ изгледа много, но баш ова најновија појава социјалистичне струје у Угарској приморава нас да и опет укажемо на гадно делање данашњег владалачког духа угарских шовиниста. Не ћемо овде много расправљати о тој новој друштвеној појави у Угарској и колико будућности има социјализам овде код нас, а поглавито у таковом облику и тако схваћен, као што је избио на површину пре неких дана у великој угарској равници, у пределима око Дунава и Тисе. Социјализам је већ себи прокрчио пута до висине да постане странком сабора земаљског у појединим државама европским и са њим се рачуна као са важном чињеницом државном, но тај социјализам лежи на са свим другим основама, него ли наше „социјалисте“. Појава социјализма изашла је као неопходна потреба у данашњем друштву, а особито у његовом нижем сталежу, који је толико многобројан, па му ипак друштво пружа слабе гаранције за само одржање. Но у Угарској, као земљеделској држави, не може никада нижи сталеж доћи у опасност или бар врло тешко, јер баш њему се пружа највише посла око земљорадње и баш земљорадници чине код нас тај велики сталеж, који у другим трговачким и индустријалним земљама не могу радом да обезбеде. Мало рацијоналне економије више и мало више бриге држава да обрати нашим ратарима, па би се избегле такове и њима сличне невоље. Намера нам је баш овим ретцима, да покажемо, како наши државници мисле да залече све ране и да спрече сличне изгреде и силније сукобе, као што их беше у Вашархељу.

На интерпелацију (питање) једнога посланика, шта мисли влада чинити у погледу појаве социјалних изгреда, одговорио је министар, да ће још већма пожурити закон о „насељењу“. Другим речима, влада ће се пожурити да Мађаре, који су у својим местима остали голи и боси, расели по српским и румунским пределима, да им даде државне земље, па да ту живе. Уједно вели влада не само, да ће се постићи тиме то, да ће престати социјалне побуне, него ће се и „државној идеји“ помоћи, јер ће расељени Мађари речју и саобраћајем ширити мађарски дух међу не мађарским становницима Угарске. Толико су запали у слепило да и при лечењу невоља својих мисле како ће лакше нас и друге не мађарске народе помађарити.

Мало им је, што навалише на школу и цркву, што нас истиснуше одасвуда, него још и на тај начин мисле да нам нахуде. Но све је узалуд, издржали смо све и много горе муке, па смо ипак показали, да се не дамо.

За иста би много боље било, да се ти који управљају судбином ове земље побрину, како да залече и ове ране, које трпи државно тело Угарске, због народносног рата, а не да лечењем једне ране, још већма вређају другу, јер тиме до здравља доћи не ћемо, а без здравља ни напретка нема. Угарски државници пак на врло су рђавом путу ако мисле, да ће свест народа нашег устукнути пред тако слабим оружјем, који не признаје ни имена ни народности, него тражи — хлеба, она народна свест, која није попустила ни турском насиљу и која не ће пасти ни под њиховим притиском на школе и цркве.

СРПСКА МИСАО И СВЕТОМИР НИКОЛАЈЕВИЋ.

После пропасти српске државе, чим у животу заостали великаши наши мало дођоше себи, чим се народ наш полагано враћао из збегова и пећина, камо је побегао да свој живот спасе од азијске хорде, родила се и српска мисао. Пет стотина година народ наш са том мишљу леже и устаје, у тој мисли и дан данас велики део раскомаданог Српства, који стење под турским јармом, налази утеху и из ње црпе снагу за даљу борбу и нада се у победу.

Та је идеја очувала Српство, да се не истурчи, да се не понемчи и не помађари; та је мисао соколила јунаке наше да очувају самосталну Црну Гору; та је мисао лебдила пред очима јунацима и хајдуцима нашим, који су свој живот проваћали у шумама и гудурама; та је мисао одушевила Кара-Ђорђа Петровића и Милоша Обреновића да ослободе један део подјармљеног Српства, та је идеја створила данашњу повећану Србију, па том се идејом и данас васцело Српство напаја, та мисао соколи омладину, да се бори за свој народ, за своје име, језик и веру.

Запитајте и највећег Србина реакционара, запитајте ма коју партију нашу, и свака ће са највећим пијететом о тој идеји говорити, нико се не ће усудити, да кроз своја грешна уста изусти ружну реч о њој. Зар баш нико? — Не, не, још се увек нађе издајица, још српска мајка, која — боље, да је камен родила — роди по којег Вука Бранковића!

Вођа данашње реакционарне, омражене владине странке, Светомир Николајевић, председник министарства у Србији и, на поругу целоме Српству, председник друштва Св. Саве рекао је јавно и потрудио се, да за те његове речи цело Српство и Аустро-Угарска дознају, да је наша мисао, да је српско братство **„шупља фраза и горка обмана.“**

Али лепо је рекао наш омиљени песник:

„Један пут се само склизне,
А за грехом, грех се ваља;
Грешник мисли себе пере,
Кад стотину чистих каља.“

Светомир Николајевић склизнуо је већ давно, већ давно он наваљује грех за грехом, а сада је мислио, да ће себе опрати, ако се својом каљавом руком баци на нас Србе са ове стране Саве и Дунава, ако укаља два милиона Срба!

Српска идеја је Николајевићу шупља фраза и горка обмана с тога, што како он сам од речи до речи вели:

„У последњим српско-турским ратовима био је на коцки сам државни опстанак Србије. Ако игде, ту је требало да издржи пробу то наше братство. Па шта је било? **Од два милијуна аустро-угарских Срба, колико нам је дошло добровољаца, а колико ли новчане помоћи!“**

Је ли могуће, да један председник друштва Св. Саве, да један српски председник министарства не зна о томе праву истину? Је ли могуће, да то каже човек, који себе сматра за озбиљна књижевника и образована човека? Је ли могуће, да тај важни српски државник, који је већ човек у годинама, који је догађаје последњих српско-турских ратова као професор велике школе, књижевник и савременик тих догађаја могао пратити, да он тако зна историју тих ратова, да је тако заборавио, те не зна, шта је видео у Београду, а и на самом бојном пољу (ако је то јест тамо био)?

Дакле ми Срби са ове стране Саве и Дунава ништа нисмо у тим догађајима привредили српској мисли?

Зна ли г. Николајевић, да је приликом тих догађаја наш првак, наш вођа др. Светозар Милетић осуђен на пет година тешке тамнице, зна ли, да је услед тога наш Милетић оболео и да је дамас отргнут са јавнога поља, где су нам данас таки карактери најпотребнији?

Зна ли исти господин, да су врло многи, одлични Срби из Угарске допали дуготрајног истражног затвора?

Зна ли, да је тако рећи дуж целе дунавске и савске обале повучен кордон и да је наша власт свима могућим начинима гледала, да онемогући прелаз наших добровољаца за Србију?

Зна ли да су многи добровољци са опасношћу живота свога чамцем прелазили, а често и препливали Дунав и Саву и тако долазили у Србију?

Зна ли, да су за таким добровољцима, који су се борили таласима још и куршуми слати, да им осујете намеру?

Зна ли г. Николајевић, да је поред свега тога ипак велики број наших добровољаца прешао у Србију, савладавши све тешкоће, и да је добар број Срба из Ау-

ПОДЛИСТАК.

ТРИ ВРЛИНЕ.

ПРИЧА.

Пред престо вишњега клекоше два анђела. Упита их благо Господ: „Желите ли што год, љубазна чеда моја?“

Први анђео рече: „Свемогући оче! Створио си силним словом својим земљу и украсио си је свима лепотама. Поставио си човека, да господари на земљи, да се наслађује лепотама, које му земља даде и да слави име твоје и да те се сећа. Сишао сам на земљу, да видим красоту њену и да видим човека, како на њој живи. И видео сам многу сиротињу, која се не занаша лепотом, утонула је у беду и невољу; сећа се још Бога, али и ропће на име његово и проклиње час свога рођења. Дирнуше ме сузе сиротиње, којима кваси кору хлеба. Пусти ме, о свесилни Боже, на земљу, коју поред све лепоте њене јадном и „долином суза“ називају, пусти ме, да сушим те сузе, да будем добротвор патничком роду људском.“

И упре у Господа очи своје, у којима се зрцалила племенитост и жаљење према роду човечјем.

Други анђео рече: „Сишао сам, Господе, и ја на земљу, да видим, како човек, створен по подобију твоме, живи. И угледах, да је човек заборавио на Творца свога. Шачица људи узохолили се, учинили се силницима и господарима и прогласили се земним боговима. Кукаван народ мора да им служи, и заборавио је на порекло своје и достојанство своје, те се даје од силника потплаћивати и робљем називати. Чуо сам тешке уздахе потлачених и немоћних, чуо сам, и човек ми се сажалео. Сажалео ми се моћник, што се погордио, те слабијег не признаје братом и равноправним, а потлачени, што је тако понижен, уништен. Чуо сам уздахе тих несретника — они ме потресоше. Молим те, свемоћни оче Саваоте, пусти ме доле на земљу, да охоле научим братској љубави, а потлачене, да спасем, подигнем. Пусти ме, да умудрим једне и друге, да будем и човеку спаситељ.“

И упре своје очи у Господа, а у очима се засјала племенитост и сажаљење према роду људскоме.

Господ милостиво погледа анђеле своје и благо им рече:

„Ко хоће човеку да помогне, мора сам човеком постати, а ко човеком постане, мора да препати све оне невоље, које су роду човечијем досуђене. Можете ли то, тада вас отпуштам, али не заједно. Најпре ћеш сићи ти, да испомагањем сиротиње покушаш спасти род људски, а онда не успеш ли, ићи ће овај други, да га спасе изједначењем. — Заборавићете своје порекло, родићете се као људи, патити се и умрети, а после смрти постаћете опет оно, што сте сада. Можете ли, да се одлучите?“

„Моје је сажаљење,“ рече први „према роду људскоме тако јако, да ћу се радо одрећи небеснога баја, само да могу утирати сузе сиротињске и богаташе склонути на то.“

А други рече: „Моја је љубав према потлаченима и пониженима тако велика, да се никакова страдања не плашим, само да могу спасти синове твоје на земљи, свемогући Господе!“

„Тада идите редом,“ рече преблаго Господ, „и радите у славу онога, који вас шаље.“

* * *

И први анђео сиђе на земљу у виду новорођена детета. Прозваше га, као да су му наслућивали порекло — Анђелом. Родитељи му беху сиромашне занатлије. Већ у најранијој младости осећаше Анђео милосрђе према сиромасима. Даваше сиромашнијој деци хлебац, а сам остајаше гладан; дељаше одећу и обућу, а сам ишаше босоног, гологлав и у траже обучен. Родитељи га тога ради често караху, а по некад и бијаху; али он се ничим не могаше одвратити, да не даје сиротињи милостиње. Напокон му рекоше, да су тако сиромашни, да га не могу издржавати, а још мање допуштати, да њихов хлебац и одело, што га они купују, дели другима. И анђео мораде оставити родитељску кућу и отићи у страни свет. Пролазио је једноставна села, велелепе и богате градове и свуда сусреташе бедну сиротињу, која се храњаше мрвама, што падаху с богаташких трпеза, а често ни тога не могаше добити. Он сакупљаше около себе те беднике и даваше им, што имаше; а ако није ништа имао, заједно с њима роњаше тешке сузе. Сада је истом право осетио, како су те сузе тешке, а бијаше његову племениту срцу још теже, што не могаше да их утире, јер сам често немаше камо склонити главе, ни хлеба, да глад уталожи.

Путујући тако и пребијајући се од немила до недрага, намера га намерила беше на једног трговца, добра срца и дарежљиве руке, који се смиловa на момка племенитих црта и узе га себи у службу.

Ту се Анђелко упознао с трговањем и касније је сам постао трговцем. И би му трговина благословена. За кратко време стекао је силно богатство, али га није употребио на своје уживање, него на испомагање бедних и невољних. Путоваше земљом и дариваше сиротињу. Многога је роба искупио од окрутна господара, многога је стара и немоћна потпомогао, да је могао у миру живети у старе дане, једном речи, многу је сиротињску сузу утро. Са свију страна долажаху к њему невољници, а он свима помагаше. На далеко и широко беше познат с добра срца и дарежљивости своје. И људи га називаху доброчинитељем беднога рода људског и прозваше га небесним човеком, у кога је ушао дух божији.

Анђео свраћаше и богатима и наговараше их, да помажу сиромашнијој браћи својој. Тек неки следоваху његову примеру, а остали га назваше лудаком и рекоше: „Ми смо одабраници божји, а оно су парије, које нам морају да робују и служе. Што да се помаже њима, када су на то рођени и опредељени.“

И анђео би се на таке безбожне речи расплакао и сажаљевао род људски, који је тако у себичности огрезао.

И дође искушење на њега. Све му имање пропаде. И он обијаше прагове оних, које је својим доброчинством подигао; али род људски непознаваше сажаљења и милосрђа. Нико не хтеде да га позна, а још мање да му у невољи и беди помогне.

И гладан и жедан, и го и бос, и тужан и повређен ходаше земљом, док му опет имање не поче расти. И опет долажаху њему нишчи и убоги, а он их, заборавив на своје горко искуство, опет обилно потпомагаше.

Напокон дође земан, да се растане с овим светом. Разбојници, похлепни на његову тековину, оробише га и убише. Последње му речи бијаху: „О, роде људски, неблагодарни и неувиђавни! Много сам ти добра учинио, па то ли ми је награда!“

* * *

И створи се опет пред престолом свемоћнога Господа, и клекнув на подножије, рече:

стро-Угарске, који је своје кости оставио на бојном пољу?

Зна ли, да се велики број наших добровољаца вратио из Београда, јер не могаше добити оружја, да се бори?

Зна ли г. Николајевић, да су и многи српски војници, који су били у аустријској служби, ризикујући свој живот прешли у Србију?

Зна ли г. Николајевић за г.г. Орешковића, Путника, Брдарског и многе друге официре, који су и данас заостали у српској служби, као официри?

Зна ли г. Николајевић, да су наше вредне женске задруге, да су неизмерно многе српске куће постале праве радионице, где се шило рубље, где се градиле шарпије за српске рањенике?

Зна ли г. Николајевић, да су то наша деца и по школама за време одмора радила?

Зна ли г. Николајевић, да је народ српски откидао од својих уста, да што већи прилог пошље својој пећеничкој браћи у Србији?

Зна ли г. Николајевић, да су се многи наши добровољци по повратку своме из рата, по што су се тамо намучили, овде наступили државни затвор и да ли зна, да се том приликом показало да крв није вода, да је и наше крви пало на Јавору, Дрини и т. д.?

Али на што да даље ређамо, кад то у Србији цигло Светомир Николајевић не зна и не ће да зна.

За највећу је осуду, ако то не зна један српски министар-председник, а ако то злонамерно тврди, онда не заслужује ни да га човек — пљуне!

Дани кабинета Светомира Николајевића избројани су, и он је канда овај испад учинио, да се додвори Аустрији и мађарској влади, надајући се, да ће му они још за који дан живот продужити. „Пештански Лојд“ је ових дана већ рекао: такав нам се министар-председник допада, са њим се може говорити.

Једино нас теши, што у Србији нико не мисли тако, као Светомир Николајевић, и њега данас сви осим јединог Пере Тодоровића, уредника „Малих Новина“ осуђују.

Свесна српска омладина на Великој Школи и на осталим заводима у Београду, најодлучније је одбила тај Николајевићев непромишљени испад и жигосала га као издајника српске мисли.

Осим јединог напредњачког „Видела“, које као риба мудро ћути, најстрожије су осудили Николајевићев поступак радикални листови „Одјек“ и „Дневни Лист“, либерална „Српска Застава“, конзервативни „Ред“ и други мањи листови.

После оваког испада, и да је мање важности, као и после оваког фијаска, у другим би државама човек на Николајевићевом месту, одступио бар са управе друштва св. Саве, и повукао би се у мишију рупу.

Али у Србији, а особито Николајевић, он се још поноси, што су цело јавно мњење и све партије са омладином осудиле његов испад, а поноси се нарочито због тога, што се непријатељи српске мисли том његовом испаду радују. О блато, блато!...

Нека је хвала свој браћи Србима у Србији, који тако одлучно одбише Николајевићев напад на нас, а ми овде, који са пуно жара и великим одушевљењем верујемо у српску мисао, показаћемо сваком приликом на делу, да за нас српска мисао није — „шупља фраза.“ —е—

Поглед по свету.

— Шта је са фузијом хрватских опозиционих странака? Сви су изгледи, да заиста не ће бити ништа од ње. У понедељак у вече, баш кад је средишњи одбор сједињене опозиције имао у уредништву „Обзора“ седницу, на којој је питање о фузији ваљало коначно да се реши, демонстрирали су пред поменутим уредништвом, свеучилишни ђаци Хрвати и то у корист Старчевићевој странци. Певајући старчевићијанску химну и кличући да живи Старчевић, Кумичић, Франк, Фолнеговић (све стеклиши) дошли су заједно са осталом светином, до 1500 душа на броју, пред уредништво „Обзора“ понављајући поменуте усклике и једва се разишли, кад се појавио Франк и повео их да се разиђу. У тој седници средишњег одбора није ништа решено. Још ће се састати једна и последња седница, али под оваким знамењем више је но извесно, да до споразума не ће доћи.

— Са црногорско турске границе. На арбанашкој граници настао је привремено мир и ред По налогу портином, валија скадарски Керим-паша дошао је у Тузи са довољно оружаном силом, да на лицу места проучи погранична питања и поведе истрагу због потоњих крвавих догађаја на граници. Када доврши свој задатак, доћи ће на састанак и изасланик црногорске владе војвода Пламенац, да заједно приступе решавању тих питања и коначном утврђењу реда на граници.

— Реформа у руском судству Руски цар Александар III. наложио је министру правде Муравјеву, да читаво судство и парнички поступак у руској држави, који се оснивају на „судском уставу“ цара Александра II., подвргне радикалном прегледу и промени, јер су судске организације и парнични поступак у Русији од год. 1864., показали до сад више својих слабих страна, које не одговарају руском животу. Министар Муравјев је услед тога склопио комисију, у коју су ушли чланови свију министарстава и одељења заједно са познатијим руским правницима и научњацима. Руководно начело у овом послу биће комисији оно од 1864., све што је добро у законодавству Александра II задржаће се, а што не одговара сврси, замениће се целисходнијим одредбама. Муравјев је уједно обећао, да ће читав рад и саборну грађу комисије ивдати на јавност. Ова наредба царева је од великог замашаја по руско судство и ако министар правосуђа остане веран оним слободоумним начелима од 1864. онда ће и његово име бити убројано у ред оних правосудних реформатора из времена цара Александра II.

— Осамсатни дневни рад у енглеским рудницама. Енглеска је доња кућа 25. о. м. у другом читању с великом већином усвојила закон о осамсатном дневном раду у рудницима. Закон је прихваћен са 281 против 194 гласа, имао је дакле за себе већину, какове још није било, од како је либерални кабинет ступио на крмило. Нема сумње да ће исти закон бити прихваћен у трећем читању. То ће бити социјално политички догађај од највећег замашаја. По најновијем попису од год. 1892. у угљеницима Велике Британије раде 643.462 радника; поњатно је дакле, како су широки кругови заинтересовани за ову нову уредбу. А ваља уз то приметити, да је рад у рудницима најтегобнији и здрављу најшкодљивији. Статистички је доказано, да рудари поречно не живу дуже од 35 година, јер њихов посао саразмерно више троши њихову животну снагу, него ли посао осталих радника. За то не може бити двоумља, да су рудари у првом реду овлашћени били захтевати, да им се умањи радно време и повећа плаћа, која им омогућује бољи живот, а тиме и чување њихове једине главнице: живота и животне снаге. За тим је био велики штрајк, од много стотина хиљада рудара, који је букнуо у јулу прошле године и трајао више месеци, док на заузимање садашњега министра-председника Росбериа није повољно решено питање о наплати.

— Из јапанског уставног живота. У своје време јавили смо, да је јапанска скупштина царским указом од 12. дек. 1893. распуштена и за 1. март о. г. расписани нови избори. Резултат тога мартовског избора је овакі: изабрано је 122 радикала, 58 либерала, 40 независњака и 80 чланова мањих опозиционих странака. Према томе, сигурне већине нема влада ни у новој скупштини.

Прослава
двадесетпетгодишњице српске црк. певачке дружине у Србобрану.

Ретко славље било је то. Да ништа друго, до оног братског састанка и виђења, па би овака славља заслужила нарочите пажње.

Тим већа значаја имало је ово славље, што је оно било једна врста народна збора, а забава тога дана, права народна забава.

Србобран је од увек био жив и пун гостију о великим празницима, али овако, као сада, ретко када. Сав је Србобран оживео. Све је то било одушевљено, расположено, весело, како то приличи Србима и српским гостима.

Двадесет и пет година се навршило од онога доба, кад је у Србобрану опет после оне кобне и значајне четрдесет осме године оживела певачка дружина, да стално живи и напредује. У низу ових година нашло се увек србобранских тића-соколића, који су неговали лепу народну песму, ту дику српску од вајкада. Па и данас хори се у Србобрану српска песма, српски пој, и ако Бог да и срећа јуначка, хориће се све једнако до послетка...

Чувено србобранско гостољубље и братски позив очекивали су, да ће се браћа са свију страна искупити на прославу и увеличати и овом приликом српско име.

Први дан Ускрса стигла су браћа из Србије, београдско певачко друштво „Каћански“, њих 20 на броју, све бољи ђетић од бољега. Дошли су у гнездо сокоље, да га виде и упознају, одакле им је излетео њихов и наш сиви соко, Стеван Владислав Каћански.

И са других страна стизали су гости и изасланици појединих друштава. Тако је стигао изасланик српске занатлијске читаонице у Вршцу, изасланици певачких друштава: ст. бечејског, кикиндског, шабачког и госпићског. Остала друштва поздравили су ово славље брзојавним путем.

Други дан Ускрса дошло је и новосадско читаоничко певачко друштво са својих до 30 чланова.

Зар треба лепше слике, зар треба одушевљеније појаве, него кад се грли и љуби Београд с Новим Садом у — Србобрану?

Је ли потребно, да вам кажем, како су браћа Србобранци дочекали своју браћу и госте? То је познато сваком, ко је био ту гост. Међу тим наглашавам, да су браћа из Србије били понајвише гости узорите и гостољубиве породице Каћанских, одужујући се тиме заслужној сени свога сина, народнога Барда.

Прослава је отпочела први дан Ускрса у вече у 8 сахата. Из стана певачке дружине кренула се србобранска и београдска певачка дружина са мноштвом света уз музику и многе лампијоне кући првог добротвора дружинског Глише Манојловића, где је добротвора поздравио председник певачке дружине, Милош Рунић. Месна пев. дружина отпевала је у почаст добротвору песму: „Громови, муње“. Уз бурно клицање: Живео тата-Глиша! — упутио се поход другом добротвору пев. дружине, Лази Манојловићу-Саветином; ту је добротвора поздравио ликовођа Јефрем Миковић, а пев. дружина отпевала је песму: „Долине тутње“.

Кад се и последњи лампијон угасио, настало је братско весеље са гостима, које би се ваљда без прекида до сутра дан настављало, да није предстојао други дан ускрса, прави дан славља.

На свечаном богослужењу појало је срп. читаоничко певачко друштво из Новога Сада, а тако и на благодарењу, где су присуствовала сва друштва, певачи и гости под дружинском заставом. Појање Станковићеве литургије отпевано је складно и вештачки, да му ни они, који нису, на жалост, добро расположени према певачким друштвима, нису могли наћи мане.

У 2 сахата по подне отпочео је заједнички обед. За време обеда свирала је војничка музика 70. пешадијске пуковније из Петроварадина све само по избор српске и словенске музичке умотворе. При обеду пало је много врло одушевљених здравица, у којима су браћа изливала своја жарка осећања. Прочитани су и брзојавни поздрави, који су донде стигли. Буру одушевљења изазвао је брзојав Змајованов, који гласи овако:

БЕОГРАД. Хтео сам да дођем, али кад сам чуо, да моја два Лазара забрањују овочарима појачима Србима, на дан јубилеја свога појати у

„Као човек, учинио сам, Господе, колико сам могао. Патио сам се и гладан и жедан, и го и бос, само да помажем сиротињи, која је роду људскоме веома тешка. Многу сам сузу осушио, много сам очајно срце окрепио, многога невољника избавио. Показао сам гаванима, да не презиру сиромашне браће моје, па шат пођу стопама мојим.“

Благо му рече Господ:

„Видео сам дело твоје. Имао си добре намере, а видећемо, хоће ли који поћи за стопама твојима. Седи на подножју престола мога, да ме свагда видиш у слави и моћи мојој.“

* * *

Тисућу љета — по схваћању људском — чини векове; тисућу љета пред оком Господњим јесте као дан један, уче нас свете књиге.

И Господ сиђе на земљу, да види плод анђела свога. Богаташи опет немаху срца за оне, који страдају и невољне, жудња за благом уништила милосрђе.

И седе Господ на престо свој и рече другоме анђелу:

„Човек је заборавио, да су људи чеда моја, да су међу собом браћа. Сада је на теби ред, да покушаш деловање своје на земљи.“

* * *

И други анђео сиђе на земљу, да постане човеком. У незнатној варошици роди се дете, а беше анђеоске лепоте, прозваше га Анђелче. Родитељи му беху сиромашни и богобојазни људи, који у душу детињу улеваху страх Господњи. И дете под окриљем својих родитеља растијаше и крепљаше се духом разума, духом правде, духом страха божија... Већ у раној младости остави родитељску кућу, путоваше земљом, проучавајући веру, обичаје и одношаје рода људскога. Опазио је, да је на земљи нестало вере у живога Бога, братске љубави и надежде у опроштење грехова, вечиту правду и други живот. Богати и моћни се узохолише, учинише се земаљским боговима, којима немоћни мораху служити и кулучити, а ни они не познаваху правог Бога нити наде у бољи живот, премда им срце беше још чисто и не заражено И Анђелче увиде, како је човек огрезао у блудњи, понизио се или узохолио, и увиђаваше, да треба род људски препородити. Треба му повратити оно, што је имао, а изгубио, па да опет постану достојна чеда свемогућег Бога. Требала је пасти жива реч, која ће криво веровање, зле обичаје махом у ништавило сурвати, а на тим развалинама подићи се идеје, које су кадре препородити род човечији и привести га истинитоме Богу и правоме определењу. Коме да говори? Да говори богатима, моћнима и „ученима,“ ти га не би могли схватити, јер је њихов ум помућен лажљивом науком, срце њихово отровано бесвесним уживањима; а не би ни хтели, јер његова реч имаше сврху, да обори стубове, на којима почиваше њихова превласт над слабима и угњетенима.

И он око себе стаде скупљати потлачене и невољне, јер они могаху само да га разуму, њихова душа беше чиста од криве науке, њихово срце незаражено обесним уживањима и бесцелним насладама. Препорођај дакле рода човечијег морао је доћи одоздо.

И он сакупи око себе народ и стаде га учити.

Невољницима говораше: „Радујте се ви убоги и потлачени, јер је ваше царство небесно,“ а за богате силнике говораше: „Заиста вам кажем, пре ће камила проћи кроз ушку иглину, него богати ући у царство оца небеснога.“

Његово слово беше живо слово, његова наука мана небеспа за потлачене и страдалнике И народ се покренуо. Анђелче иђаше земљом, народ му придолазаше, а он га поучаваше: „Само је један истинити Бог на небесима. Њему Богу живоме служите и клањајте. Сви сте ви чеда једнога небеснога оца и браћа међу собом, те се сви љубите, као што се љубе браћа, и као што заповеда ваш отац небесни. Уздајте се у милост Његову и очекујте од Њега опроштење грехова, царство небесно и живот вечити.“

Потлачено човечанство покрену жива наука његова и силан народ стицаше се, да чује реч његову. Он га учаше вери у Бога, љубави према ближњему и нади у бољи живот.

„То су три врлине,“ говораше, „које човека спасавају. И ко те врлине усади у срце своје, проживиће сретно међу људима и ући у слави у царство божије.“

И народ се опајаше божанственом науком његовом и говораше: „То је син божији, спаситељ рода људскога, још се такова реч овде не чу.“

А силници, богаташи и књижевници? Они осетише, да наука онога, кога народ прозва сином божијим и спаситељем својим, пољуљава из основа стожере, на којима се осниваше превласт њихова над слабима и немоћнима, које се стиде називати браћом својом. И док народ у слављу клицаше: „Осана Сину Давидову! Благословен онај, који долази у име Господње!“ — дотле силници, богаташи и мудраци учинише савет и рекоше: „Да убијемо тога, што се неовлашћен назива Сином Божим и проглашује спаситељем света?

И ухватише га и оптужише, да шири криву науку и буни народ. И осудише га и убише на крсту попут разбојника. Последње му речи беху: „Господе, опрости мојим убицама, јер не знају шта чине“.

И у тај трен помрча сунце, земља се тамом обви и тресом потресе, како приповедају свете књиге. То бејаше знамење часовите победе мрака над светлошћу, лажне над истинитом науком, неправде над правдом, грубе силе над истином.

* * *

И Анђелче опет постаде Анђелом и створи се на подножију престола Господа.

„О сведржитељу Боже, рече, као човек учинио сам, колико ми беше у власти. Учио сам људе вери, љубави и надежди. Убише ме, али не могаху уништити слова мога, којим сам задојио ученике моје, и заклео их успоменом мојом, да наставе започето дело. И у њима ће моја наука живети на земљи и бити мелем роду људскоме“.

Премилостиво га погледа Господ и рече: „Седи на подножије престола мога да гледам славу моју. Оставио си на земљи живу истиниту реч, која ће, буде ли ју род човечији знао поштовати, бити му на спасење“.

* * *

Тисућу лета у животу људскоме чини векове....

Онога, кога народ назва Сином Божијим и спаситељем својим, убише на крсту, али не могаху убити речи и науке његове, јер она васкрсну из гроба, у који положише тело Спасово и засја у потпуноме сјају и светилу и за века победи таму, која часом запрети, да ће засенити светлост живе речи и божанствене науке. Светлост бејаше све већа и стаде осветљавати земљу и разгонити таму и мрак.

Дванајст учитеља спаситељевих, које је из

српском храму божијем, ја се застиђех своје колевке и остајем дома. Међутим сретно вам било колико може бити среће у овакој несрећи. Хвала на позивници. **Змајован.**

Веселе је текло бурно и око пет сахата завршило се, да се у вече двоструком радошћу продужи.

Већ у 8 сахата била је дворница дупком пуна, а тако и побочне собе, у којима је просторијама приређена забава са игранком. То је све једно друго носило. На све стране братски разговори и поздрави.

Дворницу је искитио дивним српским рукотворинама на платну и чоји познати вештак из Вршца Милан Петко Павловић.

На узвишено место ступио је први председник србобранске пев. дружине, Милош Рунић, поздравивши госте и изнесавши укратко живот и рад пев. дружине за прошлих 25 година. То је учинио овим речима:

Поштовани гости!

Драга браћо! Миле сестре!

Прослављајући ово своје славље сентомашка певачка дружина позвала вас је својски и пријатељски, да будете сведоци овог њеног славља. Братско срце ваше осетило је откуцај срдаца наших и ми се ево нађосмо у једном колу, сакупљени и загрљени, да прославимо двадесетпетогодишњицу, од како је српска народна песма и појање пропевало у Србобрану на уста одушевљених Срба и Српкиња.

Сматрам за милу дужност своју да вас и овом приликом, поштовани гости из места и са разних страна, поздравим најтоплијом српском добродошлицом. Добро нам дошли!

*

А сад нека ми је допуштено, да у главним потезима изнесем пред вас слику српске црквене певачке дружине у Сентомашу за последњих 25 година.

Априла месеца 1868. године искупило се око дванаестине одушевљених Срба и договорише се, да уче нотно певање. То су били: Лаза Михајловић, Јован Настић, Сава Поповић, Иса Субаковић, Адам Николић, Лаза Сарић, Паја Дамјановић, Нестор Миковић, Трива Путник, Младен Стефановић, Радивој Исаков и Милан Вучанов. Одмах за тим уписали су се за чланове: Милан Ковачевић, Стева Ковачевић, Ђура Теодоровић, Никола Н. Николић, Адам Дака Николић, Милош Рунић, Сава Пиља, Гавра Гргуров, Сима Николић, Пера Стричевић, Стеван Попић, Милутин Везвлић, Јован Борјановић, Мила Севкић, Стева Шарчев и Јеврем Миковић.

С јесени и преко зиме 1868. године спремала се ова дружина и лицем на св. Саву 1869. приредила је прву беседу у Сентомашу као певачка дружина.

С почетка је дружина имала само мушке чланове, а доцније, но ипак у првим њеним годинама пријавио се леп број женских чланова. Дружина је појала у цркви и приређивала је забаве прво под управом свог ликовоће Јована Борјановића.

Од 1868. до 1885. била је ова дружина без потврђених дружинских правила. При крају 1885. добије од вис. министарства потврђена правила.

Дружина се из године у годину занављала. Старији су чланови изостајали или умирали, а нови су придолазили. И данас се у дружини налази још по који члан из оне прве групе певача. Број певача и певачица се мењао; растао је и опадао, а данас броји дружина 32 редовна члана.

Дружина је сматрала за своју дужност, да сваком члану из почасти при женидби или удаји у цркви пева; тако исто при самртном случају да га песмом отпрати до вечне му куће. Тај је закључак донесен 1886.

Марта 1887. изаслала је дружина неколико својих чланова у Нови Сад на збор и договор певачких дружина, да се склопи заједница свију певачких дружина. Ову заједницу није одобрило вис. министарство.

Маја 1887. изаслала је неколико својих чланова на славу освећења заставе старо-бечејског певачког друштва.

О ускрсу 1889. приредила је ова дружина прву своју народну забаву са спуштеним ценама и тако је дала прилике, да сви слојеви нашега народа буду на забави заступљени, те да се крепе српском песмом и речи.

1889. године спремала се дружина да иде о Видову-дне у Раваницу на заказану прославу 500-годишњице од косовске битке. Суделовање ове дружине у видов-данској прослави забранио је званично старо-бечејски солгабироват.

Те исте године о Ивању-дне ишла је дружина у оближње село Надаљ, где је приликом црквене славе појала у цркви.

1890. на други дан Духова осветила се у овдашњем храму дружинска застава, коју је поклонио дружини овдашњи поштовани суграђанин Лаза Манојловић-Саветин. Тај дан после подне приређена је била шумска забава у славу овог освећења.

1891. о летњем св. Николи била је дружина у суседној Турији, где је појала у цркви о црквеној слави.

Те исте год. о Петрову дне суделовала је дружина при прослави 25. годишњице Срба занатлија Новосађана и том приликом је приредила у Новоме Саду у вече забаву с игранком.

Маја 1892. правила је излет на Стражилово, а јуна изаслала је неколико чланова у Белу Цркву на прославу 25.-годишњице њиховог певачког друштва.

Јуна 1893. изаслала је два своја изасланика на прославу Гундулићеву у Дубровник.

Осим редовног појања у цркви приликом празника и светаца и осим редовних забава, приређивала је дружина мало не које године шумске забаве.

Сваком приликом, где је то могла, одређивала је дружина добровољне прилоге на племените цели.

Ово је у кратко и у главним цртама живот и рад наше певачке дружине.

*

Поносим се и дичим, што је наша певачка дружина дочекала ведра чела овај свечани тренутак, када слави четвртину века свога живота и рада.

Још ми је већа дика, кад видим, да је народ српски притиснуо на своје топле груди своје певачке дружине, те прати рад и развој њихов потпомажући их, морално и материјално. Том је доказ и ова многобројно посећена забава, где се искупила браћа и сестре из разних места, да увеличају ову нашу прославу.

Одушевљени одзив певачких дружина, било изашиљањем изасланика, било брзојавним поздравима, а највише корпоративним суделовањем београдског певачког друштва „Каћански“ и новосадског певачког друштва, дао је нашој дружини духа и снаге, да другу четвртину века живи још бурнијим и вреднијим животом за народ свој.

Овај одушевљени одзив са свију страна покреће у нама и најтању жицу братских осећаја и ја у име певачке дружине кличем у заносу:

да живе браћа и гости наши одавде и из прека!

да живи народ српски!

Овај поздрав био је пропраћен бурним: живео! Приметило се, да очекиваног „говора“ није било. А за што — о том други пут.

Остале тачке у распореду приказане су тако дивно, тако вештачки и српски, да не знам, коју би песму пре истакао, а коју после. Но ипак заслужиле су, да се о свакој по нека рекне. Заједничке песме: „Боже братимства“ и химна „Хај нек плану“ разлегале су се из стотине грла. Сва три певачка друштва отпевали су их громко, а опет тако милозвучно. — Певачица гђца Катица Јанковића певала нам је маћедонску песму „Мирјано“ и на изазив другу песму „Мој Ђердане“. Диван глас њен, који има дубоку низину, а опет за то врло високу висину, приказао нам се у овим песмама у потпуном сјају свом. Милина је било видети и слушати вешту певачицу, тог фрушкогорског славуја, како меким и јаким својим гласом извија мелодије српских народних песама. Живела на дику и понос народа свог, из кога је поникла! — Певач-гуслар Витомир Рунић, приказао нам је уз гусле српску народну песму „Освета три српска срдара.“ Како Витомир пева, то хвала развијеној свести народној, знају браћа на све стране, куда су његове гусле допрле и где је његов капитални глас зајекнуо. Он је србобранска дика, а од како полази браћу нашу и у другим местима о прославама и забавама заслужује, да га уврстимо у ред првих народних певача. Слава ти и хвала поносе српски! — „Прељину песму“ отпевале су дичне Србобранке Гордана Попсавина и Јела Белића. Не знаш шта је у њиховој песми лепше. Да ли речи, да ли умиљати гласови или лакоћа, којом су песму извеле. Ова два ружина пупољка у венцу певачке дружине сентомашке потпуно су заслужиле онај топли предусретај од стране слушалаца и бурно: Живеле! — Београдско певачко друштво, новосадско и сентомашко тако су дивно извели своје песме, да би био грех, кад би које друштво претпоставио коме. Лепота извођења све три песме доказује, да су сва три друштва достигла лепо савршенство у певању. „Малоруске народне песме“ од Славјанског отпевало је београдско друштво „Каћански“ у мушком збору тако примамљиво, да је изазвано отпевало милу „Смесу народних песама“ од свога ликовоће Стојана Николића. Одушевљењу не би краја, док и један брат из Србије није сишао са узвишице и отишао у побочне собе. Присутни су их поздравили: Живела браћа из Србије! Новосадско друштво певало је „Песму о песми“, речи З. Ј. Ј., а композиција А. Јорговића. Ове узвишене речи песникове, а прекрасне звуке композиторове извело је друштво — момачки. Песма је била највећом пажњом саслушана, јер се она за сад нигде не пева. Сама по себи заслужује нарочите пажње нашег музичког света. Сентомашка дружина, као домаћин, отпевала нам је „Српске народне песме балканске“ с таквом тачношћу и поузданошћу, да јој се може честитати. Она је својим певањем победила своје непријатеље.

Други део забаве — игранка — текла је по распореду, али није могла да се прикаже у свој својој боји, јер просторија није могла да прими у себе онолико коло, колико би га навезли раздрагани певачи и певачице. Међу тим у побочним собама текло је веселе — по сентомашки. А што да га описујем, кад сам уверен, да вам је то познато. Доста да се продужило чак и сутра дан на рибљој чорби, коју су браћа Србобранци приправили својим гостима. Ту је било родољубивих здравица, песама, декламација, шале и шаљивих приказивања.

Забава је била врло многобројно посећена. Ваљда само 1889. године, кад је на народној забави говорио наш дични Јаша Томић, било је толико гостију из места и са стране. Материјалан успех био је врло леп. Пало је око 360 фор., колико до сад никад на забавама сентомашким. А морални успех надмашио је свако очекивање.

Брзојавно поздравише дваестпетогодишњицу ови: Певачка друштва и то из Угарске: панчевачко српско црквено певачко друштво, вршачко српско црквено певачко друштво, старо-бечејско, сомборско српско грађанско певачко друштво, сомборско приправничко певачко друштво, сенћанско, белоцрквенско певачко друштво, панчевачко певачко друштво „Венац; из Тројединице: загребачко српско пев. друштво, вуковарско певачко друштво „Јавор“, бродско српско певачко друштво, госпићко српско православно црквено певачко друштво, черевићко српско певачко друштво, румско певачко друштво; из Босне и Херцеговине: сарајевско српско певачко друштво „Слога“, мостарско српско певачко друштво „Гусле“, Из Србије: београдско певачко друштво „Каћански“ и београдско раденичко друштво, академско певачко друштво „Обилић“; певачка дружина „Шумадија“ у Срп. Паланци. — Даље, као што смо већ споменули, Змај Јован Јовановић; српска радикална омладина у Бечу и српска академска омладина у Загребу, занатлијска вршачка читаоница и осим ових, стигло је много брзојавних поздрава од појединих личности или више њих заједно: из Новог Сада, Суботице, Сомбора, Бегеча, Земуна, Госпића, Будимпеште, Фелдварца и Мостара.

Београдско певачко друштво „Каћански“ посетило је породицу и дом, у којем се родио Ст. Вл. Каћански. Његова помајка даровала је београдском друштву у спомен свога сина 100 фор. прилога. Евала јој!

Трећи дан Ускрса у 2 сахата по подне испраћени су гости исто онако весело, као што су и дочекани. Гомила кола чекала је, да одвезе дичне госте србобранске. Химну су сва друштва отпевала пред станом певачке дружине и онда су гости уз пуцњаву прангија и уз клицање сентомашких домаћина кренули се карваном кола на старокерску станицу.

Ко је био сведок ове прославе, сећаће се дуго и дуго овогодишњег Ускрса. То је била права српска слава, којом се сваки Србин, коме родољубиво срце за свој народ бије, мора поносити.

Србин радикал.

народа одабрао и којима је, када је испијао горку чашу, рекао: „Идите широм земље и у име оца небеснога учите народ“. И они пођоше и проповедаху веру, љубав и надежду.

И у народу оживи вера у истинитога Бога. Подизаше му храмове и мољаше му се, а крст, на коме је умрио Спаситељ, постаде знамење нове, истините вере. Крст поставише на храмове, у храмове, поставише га у селима и градовима, пољима и шумама и клањаху се пред њим ономе, који је на њему смрћу посведочио истинитост науке своје, а из његова гроба васкрснула и у потпуној светлости синула и на све стране засјала. Сила њена беше божанствена и никакова паклена моћ не могаше јој одолети.

И у народу оживе љубав према ближњем. И нестаде силника и нестаде робова. Људи постадоше права чеда небеснога оца и браћа међу собом.

И оживе у народу надежда у други бољи живот и свако удеси своје живљење тако, да се може достати царства небескога.

* * *

Тисућу лета пред оком Господњим као час један . . . .

И сиђе Господ на земљу, да види последице деловања другог Анђела. — И угледа свуда веру у истинога Бога, и знамење крста, на коме спаса разапеше и како славе васкрсење нове мисли, вере и науке. И опази Господ љубав, којом сусреће човек човека, а у срцу свакога беше усађена нада у бољи живот.

И дигну се Свевишњи на небо. Дочекаше га слављем и певањем лакокрили серафими и милогласни херувими.

И засја лице Господа свом лепотом и блаженством и чуше се небесни звуци и глас. И сред тога веселя рече Господ другом анђелу:

„Ти си препородио човека на земљи, даровав му врлине, које га чине тамо сретнима и обећавају му царство моје. Прими награду своју: седи с десне стране мени, јер ти си мој син, који ми је учинио по вољи.“

Расплака се анђео на подножију престола божјега

И рече му благо Господ:

„Ти си учинио оно, што сам ја хтео, а хтео сам показати људима, да их земаљско благо не чини сретнима, јер оно је прелазно и брзо га нестаје, не као жива реч, права вера, братска љубав и надежда у милост моју. То су једине добродетељи рода људскога. Њих на земљи никада нека не нестане, а када их нестане, затрће се тамо корен роду човечијем. А да се моја земаљска чеда још боље учврсте у тима добродетељима, сићи ћеш доле и лебдећеш попут Духа над земљом и осенити човека, да никада не посумња у истинитост речи, које је научио овај син мој. И твоја слава неће ништа мања од његове бити, јер ће те човек упознати и Духом назвати.

Тако и би.

Први анђео у виду голуба сиђе на земљу и осени народ и утврди га у науци Спаситељевој. Осетио је народ да је то посланик с неба, поклони му се и призва га. И три врлине и вере хришћанске снажиће човека, док је науке Христове, а наука Христова живиће веком, јер је спаситељ рекао: „Основао сам цркву моју на тврдој пећини, и врата адова не ће је оборити.“

Јован Добријевић-Сиротица.

ДОПИСИ.

Румa, 20. априла. (Прослава тристогодишњице спаљивања моштију св. Саве.) Као што је брзојављено цењеној „Застави“ (види бр. 60.) румско српско певачко друштво прихватило је мисао и предлог, да се тристогодишњица спаљивања моштију српског просветитеља достојно прослави. Српска правосл. црквена општина, с којом је одбор певачког друштва ступио у договор, да се удруженим силама прослава што успешније одржи, прихватила је вољно предлог српског пев. друштва.

Образован је заједнички одбор из чланова црквено-општинског и певачко-друштвеног одбора, да утврде програм прославе и руководе извођање утврђеног програма. Заједнички одбор сложио се у овом програму.

Прослава тристогодишњег спомена светосавског обавиће се дана 27. априла, т. ј. у среду после ђурђев-дана, као дана, кад се навршује управо три столећа, од како је Синан-паша спалио св. мошти српског светитеља и просветитеља. Прослава почиње бденијем, у очи дана 27. априла. На бденију ће појати мешовити збор српске певачке дружине.

На сам дан тристогодишњице свечана служба св. Сави у цркви Свих Светих. У цркви држаће пригодно слово г. М. Шаула администратор парохије. После службе биће у просторијама срп. школе — свечаност школска, у славу св. Сави, као просветитељу, првом и највећем учитељу, светитељу-заштитнику српске школе и просвете. Том приликом држаће говор српској деци г. Г. Путник, равн. учитељ, и певаће и декламоваће ученици наших школа.

У вече биће духовни концерат, који приређује срп. певачко друштво. Вечерњи овај део прославе зачиниће говором, у славу св. Сави, председник пев. друштва г. Јова Татић. У свом говору разложиће народу, шта је био св. Сава нашем народу, тумачиће значај и смисао славе и прославе спомена овог тристагодишњег.

Као што видимо, заједнички одбор срп. певачког друштва и срп. прав. црквене општине, прегао је, да прослава буде достојна успомене срп. просветитеља и учитеља, а народ ће се — како се надамо — достојно одазвати и од своје стране допринети, да прослава ова у сваком погледу успехом буде крунисала.

Нама је мило, што је наша општина појмила свој задатак и прегла, да испуни српску дужност. Ми, као Румљани, могли би бити задовољни, што се и овом приликом показало, да наше место није међу последњима, нит постидно међу бољима, напреднијима.

Али као Срби морамо поглед свој бацити мало и даље. Сасвим је природно, да морамо бацити прво око нас. И онда нисмо задовољни, не можемо бити задовољни. Јер видимо, да смо остали — усамљени. Али за што то; имали разлога томе; може ли бити разлога томе; смели бити — питамо томе разлога?

Ми одговарамо: нема, не може и што је најглавније — не сме бити разлога, да останемо усамљени.

Има ли, може ли, сме ли бити Србина, који ће рећи, да не треба, да је излишно прославити тристагодишњи спомен таког догађаја, као што је спаљивање моштију св. Саве?

А кад нема Србина, који би сумњао или порицао оправданост тристагодишње прославе ове, за што се оклева, за што се ћути; за што одобравање ове замисли, за што намера и жеља не постаје делом?

Зар да не запитамо овде: је ли то онај исти народ, српски народ, који је на Цветни четвртак у Сијону српском сакупљен, свему свету, пријатељу и непријатељу, дао сјајна доказа свога живота, свести своје; дао доказа пожртвовања, одлучности своје, љубави и привржености своје вери православној и имену српском; зар је то тај исти народ српски, о коме почеше противници говорити с респектом и поштовањем, који данас на недељу дана после Цветног четвртка, после оног истог знаменитог, славног Цветног четвртка, не уме, не може, не ће, да достојно прослави тристагодишњи спомен св. Саве, оснивоца српског православља и српске цркве народне, коју хтедосмо бранити од опасности, која јој прети, у прошли четвртак, највећим жртвама, неуморно, неустрашиво?

У најтежим, у најцрњим данима својим, Србин се крепио, снажио споменом светосавским. Па и данас су настала тешка, судбоносна времена. Сетимо се Цветног четвртка, шта смо тамо зборили, шта смо тамо изрекли и обрекли.

Наше светиње, будућност наша је у опасности. Настају времена тешке борбе, тешког искушења. — Ако икад, сад је најпотребније, да срцу пригрлимо оно, што нам је најдражије, најмилије, што нас је одржало онима, који јесмо. Хоће да покидају ве-

ковне везе, које нас везиваху у једну духовну, нераздељиву целину; оне везе, које чине, да знамо, е смо крв од исте крви, да смо једне горе лист Хоће да раскидају те миле, свете везе и да нас неприродним везама вежу онамо, камо ми не ћемо, не можемо и не смемо хтети.

Па у тим тешким временима, зар да се ми не угледамо на старе наше, мудре оце, јуначке дедове наше? Као што се они у тешким данима, тешили и крепили споменом и духом свето-савским, као што је то било нужно њима, који снажнији бијаху — како не би потребно било нама њиховим слабијим потомцима? Као што је њих спомен светитељев и дух просветитељев крепио и снажио, тако ће и нас, њихове синове, унуке и праунуке, спомен светосавски утврдити, оснажити, окрепити у тешкој борби, која нам предстоји.

Како да нам не буде тешко, како да нас не боле као Србе, кад се видимо у делу прослављања спомена светосавскога — усамљени. Куд погледамо свуд је тама.

„Племе моје сном мртвијем спава", завапио је песник „Горског Вијенца". Па и ми овом болном узвику песниковом придружујемо свој глас Камо толиких наших српских општина? Заман чекасмо да чујемо о њима гласа.

Па и наши најближи суседи: камо их?

Питамо и распитујемо људе који долазе из Прига: Браћо! Постоји ли још Приг? Да ли га још грије сунце божје?" Постоји Приг, баш на истом месту где је од вајкаде! Али, што би радо чули, заман чекамо. Од Прига ни трага, ни гласа!

Па тек Митровица од Срема столица! И у њој-зи „племе моје сном мртвијем спава!"

А шта је од омладине, од те наше свагда узданице, и од ње би радо чули гласа?

Али ваљда не ће на том остати. Дванаести час откуцава, али још није доцкан. Ко је Србин и српскога рода, још се може одужити спомену светитеља Саве; још може учинити српску дужност; још се може српски образ избавити од срама и стида.

Није још доцкан, али већ дванаести откуцава!

Српски народе! Нека ти је аманет! Рекосмо и спасосмо душу!

Вести из места и са стране.

† **Анђелија Михајловић рођ. Балте,** верна љуба учитеља новосадског Љубише Михајловића, а ћерка овдашњег почасног проте и пароха Павла Балте — умрла је у уторак и сахрањена у среду, уз чинодејствовање свега месног свештенства и присутност необично многог грађанства свију редова. Покојница је била ваљана Српкиња и честита и примерна и као жена и као мати. Оплакује је уз мужа, родитеље и четворо деце, велика родбина и свако ко ју је познавао. Лака јој црна земља!

Примио православну веру. Пишу нам из Руме: „Други дан Ускрса на служби божјој примио је православну веру г. Матија Ваљетић. Свештени чин обавио је парох Васа Крстић, који је том приликом кратким, али језгровитим говором проговорио о светој православној вери. Народ је говор овај пропратио са: Живео Мата!"

Што није лепо, није. Пишу нам из Н. Сада: „И ове је године обављено код нас у Новом Саду Христово воскресеније на најсвечанији начин уз војничку параду са музиком и уз необично многобројан народ, поред све јаке ветруштине, која је тога јутра дувала. Уз појање „Воскресеније твоје", које је наизменично појао народ и свирала војена музика, пошло се из саборне цркве ћурчинском улицом па на житну пијацу, казанџијску улицу, хлебарску и поред српског крста на главној улици натраг у саборну цркву. Свуда, куд се пролазило, били су излози и прозори лепо осветљени и украшени. Само не можемо, а да не забележимо, да Чивутин Ернст у хлебарској улици није своје прозоре осветлио, а с њиме — што је све немило дирнуло — ни ови Срби: лечници др. И. Огњановић, др Велимировић и др. М. Јојкић."

Објава новосадског годишњег вашара. Идући новосадски годишњи вашар одржаће се 7. (19.), 8. (20.) и 9. (21.) маја ове године.

Објава. Капетанија новосадска издала је ову објаву: По наредби високог кр. уг. министарства за домобранство од 10. јануара тек год. број 66291 даје се овим на знање, да ће се одређена класификација коња у Новоме Саду доле наведеног дана и на доле означеном месту одржати. Коњи варошких становника ће се визитирати 26. и 27-ог априла (8 и 9. маја по римск. кал.) тек. год. на земаљском вашаришту; а коњи са салаша биће визитирани 28. и 29. априла (10. и 11. маја) пред црквом на Ченеју и на салашу на Камендину. — Позивају се дакле сви, који имају коња, да под следством законите казне своје коње пред комисију, која коње визитира, ставе; и то становници I-е и II-е четврти имају своје коње 26-ог, а становници III. и IV-е четврти имају своје коње 27-ог априла јутром у 8 сахати на велико вашариште довести, салашани пак имају своје коње 28. априла тек. год. пред црквом на Ченеју или 29-ог априла јутром у 8 сахати на Камендину пред комисију да ставе.

Но је томе крив? Из Крижеваца нам јављају, да је у тамошњој унијатској цркви други дан Ускрса унијатски бискуп Дрохобецки превео у унијате 8-рицу православних Срба сељака из Поганца. Поунијаћени Срби наводе, да је узрок, што су напустили своју стару веру, поганачки свештеник поп-Јовановић. Уједно су рекли, да ће се, ако црквене власти не буду послале другог свештеника у Поганац, све село поунијати. — Нека се постарају позвани, да ову ствар изведе и злу на пут стану, јер иначе не ће бити крива унијатска пропаганда, већ ми сами!

Мађарска академија знаности и надвојвода Јосиф. По престоничким листовима јавили смо у прошлом броју, да је надвојвода Јосиф поднео оставку на чланству мађарске академије знаности због тога, што је и академија званично учествовала у жалости за Кошутом. — На академијској седници од понедељника изјавио је председник академије барон Роланд Етвеш, да пронесене вести о оставци надвојводиној нису истините и да он и даље остаје чланом академије.

Преска парница због румунског меморандума. Као што смо јавили већ нашим читаоцима, 7. маја п. рим. к. биће у Клужу преска парница против састављача и растуривача познатог румунског меморандума. Испрва се оптужба протезала на 30 личности; но од тих су двојица умрли, а против једног је подигнута оптужба обустављена; према томе их остаје још њих 27. Оптужба гласи на основу §§ 171 и 173. казн. закона због дражења, учињеног путем штампе. Ово су имена оптужених: Др Јован Рац адвокат у Сибињу и председник румунске народне странке, Ђорђе Поп поседник Иљишфалви, Евђен Броте штампар у Сибињу, Др Владислав Лукач парох у Лацфали, Димитрије Комзеа из Сибиња, Данило Б. Бартијан професор у Сибињу, Септимије Албини новинар у Сибињу, Никола Кристег конзисторијални приседник у Сибињу, Патриције Барбу адвокат, Јулије Коријан из Клужа, др. Тодор Михали адвокат у Деишу, др. Гавра Трипон адвокат у Бистрици, Аурел Суч адвокат у Араду, Михаило Белич адвокат у Кишјене-у др. Јулије Теренција Мера лечник у Вилагошу, Гавра Пуркереци унијатски прота у Вилагошу, Владислав Игњат адвокат у Белињешу, Рубин Патилија адвокат у Карлсбургу, др. Аурел Поповић лечник у Сибињу, Владислав Рац свештеник у Фогорашу, Герасин Домиде свештеник у Ст. Радни, Александар Филеп адвокат у Абрудбањи, Никола Роман чиновник у Бистрици, Јован Мунћан поседник у Хатсегу, Дионис Роман адвокатски кандидат у Мећешу, Јован Дума унијат. свештеник у Сакалу и Ромул Крајнић, прота у Добри.

Варалице и лаковерни народ. Из Дебрецина јављају, да тамо и у околици већ неколико недеља, како неке варалице измамљују од простог и лаковерног народа крваво стечену му крајцару. Лажу наиме простом свету, како се у тамишкој жупанији дели земља, сваки који се јави добије 1200 квадратних хвати земљишта за кућу, 10 јутара земље, 200 фор. и теглеће стоке колико према томе треба За „посредовање" су те варалице начинили нека писмена и искали — „предујма", који су већином и добијали. Полиција међу тим ове завођаче није до сад осврталa, те није ни један позван на одговор и примио заслужену казну.

Посета посланика на троједничком сабору у Будимпешти. Посланици на угарском сабору хоће да се одуже за гостопримство, којим су у јануару о. г. дочекани у Загребу, те су позвали посланике на троједничком сабору, без разлике странака, да им дођу у госте у Будимпешту. На тај позив ће заиста и стићи троједнички посланици 7. (19.) маја у Будимпешту, на засебном влаку, који ће им угарски министар трговине ставити на расположење. Гости ће бити дочекани са великом свечаношћу; у њихову почаст ће бити приређена свечана представа у народном позоришту и велики банкет.

Дивљаштво. Између Глипе и Петриње подигнута је пирамида у спомен бану Јелачићу. Пре неки дан неке вуцибатине ноћу дођу до пирамиде и сву је разруше. Сумња се на војнике 101. пеш. компаније, у којој су већина Мађари. Ако се ова сумња обистини, онда тај чин не ће баш изнети Мађаре у лепој боји.

Непробојни оклоп, што га је изумео кројач Дове свратио је на себе пажњу и пруског ратног министарства. Исто је саставило комисију од 25 официра из ратног министарства, ђенералног штаба, топништва и инжињерског кора и поверило јој, да учини пробу са тим оклопом. Пре неколико дана била је и та војничка проба и свршила се са најлепшим резултатом. Пуцало се 14 пута, а на растојању од 10 корачаји и свих четрнајст пута не само да тане није пробило оклоп, него га није ни улубило. — Овај изум биће од великог замашаја по ратовање у будуће.

Ув ећени ђаци. Један млетачки лист писао нешто о Падовским ђацима, па им је у том чланку и увредио. Ђаци не буду лењи, него узму засебни влак, па се њих пет стотина крену у Млетке, да позову на одговор уредника. Чује то полиција, те нареди, да војници чувају уредништво тога листа. Ђаци кад се већ нису могли разговарати с уредником како им је била воља, они онда спале јавно неколико примерака тога листа и пођоше демонстративно по вароши.

Трговина.

Нови Сад, 21. апр. Пшеница прве каквоће 7 ф. 10—— н. Пшеница средња 6 ф. 50—80 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50 н. Наполица 6 ф. 20—30 н. Јечам 6 ф. 20—50 н. Зоб 6 фор. 40 н. Кукуруз 4 фор. 50—80 н. Маст 48 фор. Сланина сува 50 ф., дебела паљена 54 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки . 42 н.
„ средњи . . . 38—40 н.
„ лаки . . . . 36—38 н.
Све од 1 килограма.
Теоци . 8—18 ф. по комаду.
Јагњци . 5—12 ф. по пару.
Овци . . 7—14 ф. „

*

Беч, 20. апр. (1.) маја. (Ориг. извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Г. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 9.285 ком., а дошло је 2952 ком. млађе врсте и 5925 комада угојених мађарског соја. Свега 8.877 комада дотерано.

Трговина трома.

Продавало се:
Прима роба 43½—44 нов.
Средња „ 39—42 н.
Сремска „ 41—42 н.
Назимад „ ——— н.

Ово су цене од килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

Цена је сланини 49 ф.
„ „ масти . 49 ф. Све од 100 кгр.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

од 20. априла (2. маја.)

Дукати	— — — — — —	5 ф. 89 н.
Наполеондори (20 франака)	— —	9 ф. 91 н.
Угарска златна рента	— — —	119 ф. 10 н.
Аустријска златна рента	— — —	119 ф. 75 н.
Угарска крунска рента	— —	95 ф. — н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)		61 ф. 20 н.

Новије вести.

За што се хрватске опозиције не могу да споразумеју? „Католичка Далмација" јавља, да су у последњим седницама средишњег одбора заступници „Обзорове" странке изјавили, да се они никад не могу ставити под водство А. Старчевића; он би требао да се повуче са политичког поља. То би био главни узрок, што се фузија није могла извести.

Припрема заручнице руског царевића за прелаз у православље. Из Петрограда јављају, да је руски цар поверио дворском духовнику проти Јаничеву, да заручницу царевића Николаја принцезу Алису од Хесена припреми за прелаз у православље. Услед тога путује сутра (22. апр.) прота Јаничев у Дармштат, на двор хесенски.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 21. априла у ¼5 сах. после подне.)

Арад. Шовинисте растелалиле, да је збор забрањен; на станицама одвраћали народ. Ипак 10.000 људи дошло на збор. Успех сјајан. Одушевљење неописано. Протест огорчен. Читани само српски брзојави, којих је било преко стотине и поздрављени су бурно. Збор је изазивао присутног дра Емила Гаврилу да говори, но није му било дозвољено. Цео збор отишао, певајући румунску химну, епископу Мецијану, који их је поздравио са прозора свога двора дугим говором и задржао часништво збора и дра Гаврилу на обед. — Збор је одржан под ведрим небом, на тргу Саве Текелије. Солидарност изречена као у Срем. Карловцима.

Бела Црква. Данашњи избор проте испао овако: гласало свега 69 и од тих је добио Милошевић 42, Цијук 16, Малуш 9 гласова, а 2 гласанице биле су празне.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено место учитељско при српској верозаконској школи у Сегедину овим се стечај расписује.

Са овим местом скопчана је следећа годишња плата:

Од политичне општине Сегединске 420 фор. — од црквене општиве 200 фор. — од исте за перовођство 100 фор. — од Лефтеровог легата 10 фор. — слободан стан са 2 собе, једном кујном, шупом и комором, — 4 фата мекани дрва за школу и за учитеља.

Изабрани учитељ је дужан осим предавања школском уредбом прописаних предмета још и пјеније у десној певници обављати, децу у црквеном пјенију поучавати, и у општинским седницаса записник водити.

Компетовати могу само оспособљени и у мађарском језику подпуно вични учитељи.

Изабрани учитељ има своје звање 1-ог септембра п. р. 1894-е год. наступити.

Стицатељи имају своје ваљано инструиране молбенице до 19. (30.) маја т. г. председништву ове црквене општине поднети.

Из седнице одборске српске православне црквене општине Сегединске држане 8. (20.) маја 1894. године.

Владислав Сремац, перовођа. **Др. Милош Раић,** председник. 2—3

ПРОДАЈА КУЋЕ.

Због ceобе из Карловаца, продајем моју кућу на главној улици под бројем 694. Кућа је у врло добром стању, на добром месту за трговину. Састоји се из дућана, две собе, предсобље, кујна, две стаје, подрум, леденица и пространа авлија. Купци нека се обрате на куће газду **Душана Петровића у Карловци.** 1—1

ОГЛАС.

П. П. препоручујем своје добро снабдевено стовариште разних шпецерајских артиклова, као: шећера, сваке врсте кафе, пиринца, зејтина, јужна воћа, поморанџа, лимунова, сува грожђа, бадема, урме, смокава итд. **од пет кила пакета** са врло умереном ценом.

Наручбине извршујем по налогу тачно, брзо, и шаљем поштом per Nachnahme. Паковање рачунам по коштању.

У интересу п. п. препоручујем свакој домаћој кући ради уверења доброг и солидног еспапа, да изволу по једну наручбину учинити.

С поштовањем
ПЕКО МИЛОШЕВ
трговац у Фиуми.
6—10

ТРГОВИНУ У НОВОМЕ САДУ КОД ПАУНА

ПАЈЕ КОВАЧЕВИЋА

СВАКОВРСНОГ СЕЧЕНОГ ЕСПАПА (SCHNITWAARE).

По што сам се решио коначно распродати и од данас са знатно спуштеном ценом, то препоручујем пошт. публики, да не пропусти ову прилику снабдети се са лепим и јефтиним еспапом. — Ако би ко рефлектовао, вољан сам и целу радњу под врло повољним условима предати.

Нови Сад, пред Воскресеније 1894.

Паја Ковачевић
код Пауна.
3—3

РАСПРОДАЈА.

Имадем до 300 хектолитара изврсног старог од године 1886, 87., 88. права чиста фрушкогорска бела и црна вина. Зрело за флаше (Flaschenreif) вино је чисто и врло снажно. Брано је са мојих сопствени преко 100 година стари виногради; који су у тим годинама још подпуне од филоксере здрави били. Цена је с буретом 35—40 фор. хектол.

Трговцу који би целу количину купио дајем рабат.

Тоша Вуковић
Гргуревци.
Пошта Велики Радинци.
2—3

ПОД НАЈАМ

издајем у својој кући у Руми на најбољем месту на пијаци један дућан и цео горњи спрат. Дућан је пространа, има у њему још гвожђарска еспапа који ћу врло јефтино продати. Стан има 8 соба и једну кујну. Поближе услове код подписаног.

Михаил Критовац.
2—3

Онима, који пуше цигарете, нека је препоручена на гласу хартија за цигарете са марком

Les Dernières Cartouches

творнице **Braunstein Frères** у Паризу 65. Boulevard Exelmans 65.

Фирма Braunstein Frères доноси у промет само производе њене сопствене творнице папира у Gassicourt (Set O.) у Француској.

Овај производ је славе на пољу индустрије хартије и узор хартија за цигарете.

Једно творничко сложиште наше фирме за продавање хартије за цигарете као и готових завојa за цигарете налази се у Бечу, I. Schottenring, 25.

Наше праве француске хартије за цигарете „Les Dernières Cartouches" од које сваки картон носи фирму Braunstein Frères, као и готових завојa за цигарете може се добити у Новоме Саду код г.г. **Н. Димовића** и Ем. Дицгена и сина. 24—25

Власник Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.